Ilmiy tadqiqotlar va ularning yechimlari jurnali
Aoka guvohnoma № 323759 ISSN: 3060-4818

O‘ZBEKISTONDA SUD ORGANLARI TIZIMI

To‘xtasinov Bunyodbek Sherzod o‘g‘li
Namangan davlat universiteti
Yuridik fakulteti 1- bosqch talabasi
Ilmiy rahbar: **Pulatov Otabek**
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20320980

Annotatsiya (o‘zbek tilida): Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida sud organlari tizimining shakllanishi, sud hokimiyatining konstitutsiyaviy asoslari, sudlarning turlari hamda ularning vakolatlari yoritilgan. Shuningdek, mamlakatda amalga oshirilayotgan sud-huquq islohotlari, sudlarning mustaqilligi va odil sudlovni ta’minlash masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Sud tizimining jamiyatdagi o‘rni va fuqarolarning huquq hamda erkinliklarini himoya qilishdagi ahamiyati keng yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: sud hokimiyati, Konstitutsiya, sud organlari, odil sudlov, sud tizimi, huquqiy davlat, sud mustaqilligi.

Аннотация (rus tilida). В данной статье рассматриваются система судебных органов Республики Узбекистан, конституционные основы судебной власти, виды судов и их полномочия. Также анализируются проводимые в стране судебно-правовые реформы, вопросы независимости судов и обеспечения справедливого правосудия. Особое внимание уделяется роли судебной системы в защите прав и свобод граждан.

Annotation (English): This article discusses the system of judicial bodies in the Republic of Uzbekistan, the constitutional foundations of judicial power, the types of courts and their powers. It also analyzes judicial and legal reforms carried out in the country, issues of judicial independence and ensuring fair justice. Particular attention is paid to the role of the judiciary in protecting the rights and freedoms of citizens.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasida sud hokimiyati davlat hokimiyatining mustaqil tarmog‘i hisoblanadi. Sud tizimi mamlakatda qonun ustuvorligini ta’minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, nizolarni qonun asosida hal etish kabi muhim vazifalarni bajaradi. Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda sud-huquq tizimini isloh qilishga alohida e’tibor qaratildi. Ayniqsa, sudlarning mustaqilligini ta’minlash, inson huquqlarini himoya qilish hamda odil sudlov sifatini oshirish maqsadida bir qator qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Sud organlari demokratik davlatning asosiy institutlaridan biri bo‘lib, jamiyatda adolat va qonuniylikni qaror toptirishda muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida sud hokimiyatining mustaqilligi alohida mustahkamlangan bo‘lib, sudlar faqat qonunga bo‘ysunishi belgilangan. Shu bois mamlakatda sud tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasida sud hokimiyatining konstitutsiyaviy asoslari. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga muvofiq, sud hokimiyati qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi hokimiyatdan mustaqil faoliyat yuritadi. Sud hokimiyatining asosiy vazifasi fuqarolar, korxonalar, tashkilotlar va davlat organlari o‘rtasida yuzaga keladigan huquqiy nizolarni adolatli hal qilishdan iboratdir.

Konstitutsiyaga ko‘ra, sudlarning faoliyatiga aralashish taqiqlanadi. Sudyalar daxlsiz hisoblanadi va ular faqat qonunga bo‘ysunadilar. Bu esa sudlarning mustaqilligini ta’minlashda muhim omil bo‘lib xizmat

qiladi. Sud hokimiyati inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilishda muhim o‘rin tutadi. Mamlakatda sud tizimining faoliyati “Sudlar to‘g‘risida”gi Qonun asosida tartibga solinadi. Mazkur qonunda sudlarning tuzilishi, vakolatlari, sudyalarni tayinlash tartibi va boshqa muhim masalalar belgilab qo‘yilgan. Sud tizimining asosiy maqsadi odil sudlovni amalga oshirishdan iboratdir. Bugungi kunda O‘zbekistonda sud-huquq tizimini modernizatsiya qilish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Sud jarayonlarida ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash, fuqarolarning sudga murojaat qilish imkoniyatlarini kengaytirish hamda korrupsiyaga qarshi kurashish muhim vazifalar sifatida belgilanmoqda.

O‘zbekiston sud tizimining tarkikibi. O‘zbekiston Respublikasida sud tizimi bir necha bo‘g‘inlardan tashkil topgan. Mamlakatdagi oliy sud organi O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi hisoblanadi. Oliy sud fuqarolik, iqtisodiy, jinoyat va ma’muriy ishlar bo‘yicha sud faoliyatini nazorat qiladi hamda sud amaliyotining yagona bo‘lishini таъминlaydi. Shuningdek, hududiy sudlar ham faoliyat yuritadi. Viloyat, tuman va shahar sudlari fuqarolar hamda tashkilotlar o‘rtasidagi nizolarni ko‘rib chiqadi. Jinoyat ishlari bo‘yicha sudlar jinoyat sodir etgan shaxslarga nisbatan qonuniy choralar qo‘llaydi. Fuqarolik ishlari bo‘yicha sudlar esa mulkiy va oilaviy nizolarni hal qiladi. Iqtisodiy sudlar tadbirkorlik subyektlari o‘rtasidagi iqtisodiy nizolarni ko‘rib chiqadi. Ma’muriy sudlar esa davlat organlari va fuqarolar o‘rtasidagi nizolarni hal etishga ixtisoslashgan. Bu sudlarning tashkil etilishi fuqarolarning huquqlarini yanada samarali himoya qilish imkonini berdi. Harbiy sudlar Qurolli Kuchlar tizimida xizmat qilayotgan harbiy xizmatchilar bilan bog‘liq ishlarni ko‘rib chiqadi. Sud tizimining bunday tarkibiy tuzilishi turli sohalardagi huquqiy munosabatlarni malakali va adolatli hal qilish imkonini yaratadi.

Sud – huquq islohotlari va sud mustaqilligi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda sud-huquq sohasida keng qamrovli islohotlar amalga oshirildi. Ushbu islohotlarning asosiy maqsadi sudlarning mustaqilligini mustahkamlash, inson huquqlarini himoya qilish va odil sudlov sifatini oshirishdan iboratdir. Sudyalarni tanlash va tayinlash tizimi takomillashtirildi. Sudyalar oliy kengashi tashkil etilib, sudyalarni mustaqil ravishda tanlash va tavsiya etish tizimi joriy qilindi. Bu esa sud hokimiyatining mustaqilligini kuchaytirishga xizmat qildi. Shuningdek, sud jarayonlarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish kengaytirildi. Elektron sud tizimining joriy etilishi fuqarolar uchun qulaylik yaratdi. Endilikda ko‘plab murojaatlar va hujjatlar elektron shaklda yuborilishi mumkin. Sud qarorlarining ochiqligini таъминlash ham muhim yo‘nalishlardan biri bo‘ldi. Sud majlislarining oshkoraligi jamiyatda adolatga bo‘lgan ishonchni mustahkamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, advokatura institutini rivojlantirish va fuqarolarga malakali yuridik yordam ko‘rsatish tizimi ham takomillashtirilmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston Respublikasida sud organlari tizimi demokratik huquqiy davlat qurishda muhim ahamiyatga ega. Sud hokimiyatining mustaqilligi fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilishning asosiy kafolatlaridan biridir. Mamlakatda amalga oshirilayotgan sud-huquq islohotlari odil sudlov samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Sud tizimining takomillashuvi jamiyatda qonun ustuvorligini ta’minlash, korrupsiyaga qarshi kurashish hamda fuqarolarning davlat organlariga bo‘lgan ishonchini mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi. Zamonaviy sud tizimi inson manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan bo‘lib, demokratik tamoyillarga asoslanadi. Kelgusida ham sud organlari faoliyatini yanada rivojlantirish, sudlarning mustaqilligini kuchaytirish va fuqarolar uchun adolatli sudlovni ta’minlash davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
1. O‘zbekiston Respublikasining “Sudlar to‘g‘risida”gi Qonuni.

2. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi.
3. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi.
4. Odilqoriyev X.T. “Davlat va huquq nazariyasi”.
5. Islomov Z.M. “O‘zbekiston davlat va huquq tarixi”.
6. Yuridik ensiklopediya. Toshkent, 2022.